

19. Egynyári postások

(RÉSZLET)

Ennél szebb és költőibb reggelt még az akasztására váró ember sem képzelhet magának, aki utoljára látja a horizont peremén megjelenő fénypásmát. Úgy gondolhatja, hogy mindez csak az ő benyomásainak színvaksága; hogy tudniillik, mi lehet az ördög tátott szájában, ha mindez valóságos, amit lát. Mert még van élet, még van ragyogás! A répaföldön Szoprán Augustz mindig úgy érezte magát, mint egy bontatlan konzervdoboz. Ismerkedett a környezettel, anélkül, hogy kiteljesedhetett volna. Most szó nélkül megváltotta a jegyét, mert szinte már törzsvendég volt a répaföldön, és minden látszólagos tanácsalansága ellenére kezdte itt magát otthonosan érezni. A kalauz kissé bágyadtan vette tudomásul, hogy semmi kifogása nincs már, nem tiltakozik, nem akar kibúvókat keresni, pedig épp akkor volt elemében a száraz-kalauz, ha eljátszhatta a szigorú hivatalnokot, ha hosszas vita, esetleg veszekedés során érte el, hogy megvegyék a répaföldön keresztül gyaloglók a jegyüket. Tudta azonban nagyon is jól, hogy a sokszor idetévedtek már nem képesek kitörni a kis köreiből, elfogadják a szűkös világuk egyes állomásait, hogy háromnégy megálló az egész világ. Sokfelé jártam, mondta Szoprán Augustz, és lehet, hogy éppen itt szeretnék meghalni, a répaföldön. Nagyon sok kör van még, emelte meg a hangját a kalauz, és most úgy bánt hősünkkel, mint egy bábaasszony a szülő nőekkel. Minden kívánságát készségesen teljesítette. Először is kibontott egy butéliát, és töltött is belőle egy pohárkával, majd megkérdezte, hogy hol is maradtak el a társai, mert nélkülük már nehezen értelmezhető ez az ide-oda való futkosása. Szoprán Augustz most nem volt olyan kedvében, hogy mindenre válaszoljon. Csak mint egy oldalszalonna lógott a füstölőben, hogy végre megértse magát és a helyzetét. Érett bölcsességgel szemlélte a környezetét, anélkül, hogy pontos fogalma lett volna a benne adódó szerepéről. A kalauz újra eljátszotta bódéjában lévő telefon fontosságának nagyjelenetét, ám most éppen ellentétes céllal, hogyan is juttassa vissza először a prózaszőkevények otthonába, később esetlegesen a távoli otthonába hősünket.

Szoprán Augustz semmiféle ellenvéleményt nem fogalmazott meg, csupán arra volt kíváncsi, hogy az önéletrajza elejére írt mottó: Kezdjük jó magasan, hogy minden beleférjen, miként is értelmezhető a bolyongásait illetően. Ha sok a mondanivalója, akkor ténylegesen akár a lap legfelső szélén is

A Tiszatáj folyóirat szerkesztőségének javaslatára a Tiszatáj Alapítvány Kuratóriuma 2021-ben a Tiszatáj-díjat Sántha Józsefnek adományozta. Szerzőnknek ezúttal gratulálunk!

belekezdhet, aminek persze sok értelme nincs, hiszen a lap lefelé terjedelmes, fölfelé csak korlátozottan adódik írásra hely. De a költő mégis ezt a szűk mezőt követeli magának, amely persze lehet metaforikus is, miért fölfelé akar terjeszkedni, amikor akármennyi lapot fűzhet régimódi írógépébe, és akárhány oldalon keresztül folytathatja a benne írásra érett gondolatokat. Talán a lendület, a kifejezés vágyának erőssége bontotta meg ekképp az érzékszerveit, nem képes olyan fönt kezdeni, hogy minden elférjen a sorjázó lapokon. Arra gyanakszunk tehát, hogy a költő (Tandori) az indulás hevességét méri a lap szűkösségéhez. Ez azonban valójában nem a hely hiányát jelenti, hanem a mondanivalója hatalmas ívét. Azon kívül feltűnő, hogy mennyire türelmetlen, miért is kellene mindennek beleférnie a szövegébe. És itt érzek tökéletes szolidaritást a szerzővel, mondta Szoprán Augustzt, nem lehetünk elég alaposak, nem lehetünk elégedettek, ha az időbe szétszórva látjuk viszont magunkat, egyszerre kell felhasítanunk az értelmezhetetlenségünk fátylát, nem adagolhatjuk magunkat részenként bele a mondandónkba, amikor már az egész kiáll belőlünk.

A répaföldi kalauz tökéletesen megértett engem, írja a jegyzeteiben Szoprán Augustzt. Ő, vallja meg nekem, szintén egy idézetet választott az önéletírása elé, amely azonban éppen ennek az ellenkező dimenzióit tárja fel. Miközben ön egyre magasabban szeretné kezdeni a vallomásait, én sok-sok üres lapot hagynék az írásom elején, amellyel jelezném, hogy mennyire néma és tanácstalan minden efféle írásra készülődő lény. Hiszen a történetek nem azáltal lesznek érvényesek, hogy szavakba foglaljuk azokat, éppen ellenkezőleg, ha kivárjuk a pillanatot, amikor minden részecskénk képes az önkítárolkozásra. Én tehát azt írtam az önéletírásom mottójául: A többi néma csend. És ezzel, azt hiszem, el is dőlt a sorsom.

A répaföldi kalauz a legudvariasabb formában felhívta a figyelmemet, hogy a megváltott jegyem lassan lejár, ha nem szállok fel valamilyen közlekedési eszközre, esetleg gyalogosan nem hagyom el a répaföldet, akkor pótjegy fizetésére kötelezhet. Ha már nem vállalom el a répaföldi gyerekek oktatását, pedig jó ötven éve nincs földrajztanára az iskolának, és most reménykedett, hogy megoldódik ez a hosszan elnyúló probléma is. És mi lenne, ha beállna énektanárnak, kezdte újra. Annak hiányával is régóta küszködünk. A falusi kántor csak zsoltárokat tanít a gyermekeinknek, holott jó lenne, ha operákat is énekelhetnének. Kálmán Imrét, Mozartot, Huszkát, Bellinit; ezeknek a dallamoknak a hiánya nélkül alig is képzelhetni el egy egészséges nemzedéket. Kórusok, finálék, duettek és áriák, Uram isten! Hogy milyen csökevényekkel élünk mi itt az Isten háta megett!

Legfeljebb önéletírást taníthatnák, szóltam, jegyzi fel Szoprán Augustzt. Ám az ifjúságnak ilyen zsenge korban még nemigen van igénye erre. Nincs meg a kellő tapasztalata, élménye, belátása, hogy a saját életéről a mások számára is érvényes tanulságokkal szolgáljon. Nem tagadható azonban, hogy az alapokat le kellene rakni. Fel kellene készíteni már korán a gyerekeket arra,

hogy némi tudatossággal éljük az életüket. Számptalan olyan tanulság adódik már gyermekkorban, amelyről a későbbiekben képesek tökéletesen megfeledkezni. Csak évtizedek múlva döbbennek rá, hogy az életfonál összefüggő fonál, és a korai tapasztalatok ugyanolyan súllyal bírnak, ha nem nagyobb, mint a felnőttnek mondott évek. Egy-egy mozdulat, néhány mellékesen felénk vetett szó, a büntetések és a dicséretok, a megaláztatások és a kitüntetések lényegében ugyanazt a személyiséget célozzák. Aki kicsiny korában elszenvedett efféle méltánytalanságot, azt nemcsak a gyerek, hanem a későbbi felnőtt is örökösen elszenvedti, kontextusban tartja, fél tőle, rá hivatkozik, átléphetetlen akadály az életében, szívében őrzött örökös heg. Hogyan is képzelik a felnőttek, hogy miközben feledést hazudnak, ezeknek a bántalmazásoknak a labirintusaiban bolyonganak, és mindig ott a bunkó a kezükben, hogy akár jogtalan büntetésekkel torolják meg a sérelmeiket. A túl korai önéletrajz olyan készítés, hogy a vér soha ne alvadjon meg, a kés örökösen kínzó és ismétlődő behatolása legyen a sebbe. Miközben tagadom a lélektan alapvető tanait, szeretném felhívni a figyelmét arra, hogy egy ember mindig, születésétől a haláláig egy kompakt, zárt egységet képez, és minden temetéskor lényegében egy sok sebből vérző gyermeket temetünk el, és gyermekeket dugunk börtönbe, esetlegesen csecsemőket akasztunk fel. Tehát a legtökéletesebben tagadom, hogy lehetséges a gyermeki önéletrajz, amely elveszi a cseperedő embertől azt a kevés reményt is, hogy a bölcsőbbik, az árnyasabb énjével képes legyen a betegsége ápolására. Ezért aztán nem szívesen vállalnék efféle feladatokat, mondja Szoprán Auguszt a répaföldi kalauznak. Másrészt az ember magányos lény, csak töredékét képes befogadni annak, ami. Nem ismeri fel mások életében a saját szenvedéseit, mindig tárva hagyja ugyan látszólag a kaput, de képtelen a metamorfózisra. Ezért talán minden szenvedése okkult, és nehezen értelmezhető. A lélek torzult szerkezete ugyanúgy termeli a mérgeket, de képtelen megszabadulni a képzett és rosszul képzett magától. Egy korai önéletrajz épp olyan veszedelmes, mint egy túl kései, amikor már csak a falon agyoncsapott pókok és rovarok maradnak meg, amikor már nem az indulatok mozgatják az embert, csupán a számvetés. Megszámlálja a falon a foltokat, de nem emlékszik, hogy miféle szenvedélyek, miféle érzékileg túlhordott tapasztalatok idézték elő az indulatait. Ott vannak megszámálhatatlanul, de semmit sem képes ezek eredetéről mondani. Összefüggéseket keres, nem-azonosságokat, ahol ezek mind elszigetelt jelenségek voltak, és nem okok, csupán okozatok. Egy szerény elbeszélő azzal kezdheti az életrajzát, hogy csupa következménye vagyok a számomra kibogozhatatlan okoknak.

Ekkor a Gyíkuqrató dombon feltűnt egy csapat postás, amint egyetlen tömbben felénk közeledtek. Úgy gondoltam, hogy a különböző egyenruháknek itt fontos, önjelölő funkciója van. Csak azt nem értettem, hogy mi a csodát keresnek a répaföldön, ahol senki nem lakik a kalauz kivételével. Ösztönösen felénk indultam, de ők láthatóan egyből irányt változtattak, és nehéz

disznóbőr táskájukat csattogatva a csalitosok felé futottak. Egyenyári postások, egyem a szívüket, mondta kalauz, ők szoktak ilyen csapatokban közlekedni. Kissé eltöprengtem a megnevezésükön, hiszen kinek is jutna eszébe a különböző hivatalnokokat, állami szolgálatot teljesítőket, esetlegesen a közrend őreit évszakok jelzőivel ellátni. Ám minél messzebb futottak, annál nagyobb érdeklődéssel fordultam feléjük. Miért éppen egyenyári postások, szegeztem neki a kérdést a répaföldi kalauznak. Sokáig töprengett, miként is magyarázza meg a jelenséget, és én türelmesen vártam a válaszára. Annyira ellentmondott a józan észnek, hogy a postások, akik a falvak házaiba viszik a leveleket, a képeslapokat, esetlegesen a küldeményeket, miért futkároznak teli táskájukkal a répaföldön, ahol meglátásom szerint egyetlen címzettet sem találnak. Ennek különös oka van, kezdett bele egy hosszabb monológba a kalauz, félek azonban, ha mindezt kifejtem, akkor le fog járni a jegye, és akkor arra kell majd kérnem, hogy újra megváltsa. De hova is mehetnék, kérdeztem dermedten, mert semmi kedvem nem volt ahhoz, hogy az eddig megismert különféle helyeket újra felkeressem. Visszamehetne a Kancadombra, felkereshetné régi barátját, akivel olyan mély értelmű dialógusokat folytatott az önéletírás esztétikai és egzisztencialista kérdéseiről. Meglátogathatná annak az ikertestvérét, aki a prózaszökevények otthonában kalauzolta, felkereshetné a Bivalydombot, ahol kísérteties események részese volt. Nem beszélve még azokról a helyekről, ahol inkognitóban időzött, birtokokat szerzett és vesztett, de nem talált otthonra. Ezen túl elindulhatna végre az elhagyott szerettei után is, hiszen különös kegyetlenséggel volt képes lemondani róluk. Ha az édesanyja kínnal teli utazásáról mesélnék hosszabban, ön bizonyára elsápadna, és beleölné magát egy éppen kelni kezdő tésztát tartalmazó kenyérgasztóba. De ahogy a kutyáját is könnyű szívvel elcserélte, és az alattvalói nem tekintették érvényesnek ezt a szerződést, úgy a répaföldre való száműzetése olyan skandalum, amellyel én még nem is találkoztam.

Hiába is vette számba a bűneimet, én már csak a nyári postásokra tudtam figyelni. Kifélék ezek, kérdeztem túlfűtött izgalommal. Senkik, válaszolta, olyan idénymunkások, akik képtelenek a munkájuk elvégzésére. Megkapják a küldeményeket, mivel azonban nem ismerik a címzetteket, és valójában a falvakat sem, ezért minden reggel, miután tele táskával elindulnak, a legkevesebb gondjuk, hogy alaposabb kutatómunkába kezdjenek, kiszaladnak a répaföldre és a bokrok alá, a veteményesek közé, vagy éppen a távolabbi patakokban úsztatják le a leveleket. Több heti fárasztó munka lenne a községek lakosainak a felkutatása. Amikor ugyanis eljön a nyári szabadságolások ideje, a hivatal kénytelen egy tucatnyi nyári postást szerződtetni, akik a legkevesebb figyelmet sem fordítanak a hivatal jó hírnevére. Buzgólkodásuk egyetlen célja, hogy megszabaduljanak a küldeményektől. A másik feltűnő tulajdonságuk, hogy nem egyenként – rejtegetve bűnüket – mozognak, hanem csoportosan közlekednek, szinte tüntetően, mintha legalábbis kimond-

ták volna a végső ítéletet a kapcsolattartás eme régies műfaja ellen, s mivel a vonatok sem járnak, eltökélten próbálnak minden nyomot eltüntetni.

Azzal a sanda szándékkal, hogy elindulok a Kancapataki állomáshoz, elbúcsúztam a répaföldi kalauztól, és szerettem volna ezekkel az új keletű jöttmentekkel, a nyári postásokkal kapcsolatba lépni. Nehezen képzelhetni fáradtságosabb dolgot, mint egy tőlünk teljesen idegen csoport bizalmát megnyerni, netán titkos szándékaikat feltérképezni. Az ember azonban kíváncsi állat, ennek következtében huzamosabb ideig hajlamos tökéletesen értelmetlen dolgokat cselekedni. Nem voltam képes számba venni, mi is vonzott ellenállhatatlanul hozzájuk, miért hagytam ott az engemet már szinte atyaián támogató kalauzt, aki végül is ennek a pusztaságnak a legfőbb felügyelője, s miért követtem a nyári postások csapatát olyan ideges melankóliával. Bizonyára lenyűgözött az egyenruhájuk makulátlansága, a bőrből készült táskájuk antik pajzsokra emlékeztető külalakja, és nem utolsó sorban az a lendület, önbizalom, ahogy a répaföldi kalauz engedélye nélkül átgázoltak mindenben. Ha egy erdőben rigók, galambok, ölyvek rikácsolnak, ha egy kertben énekes madarak szájai fütyörésznek, trilláznak, abban nincsen semmi figyelemre méltó a magában való jelenségen túl, hogy mindezek a hangok csak a hely szellemét erősítik. Mihelyt azonban egy őrzött réten egészen szabálytalan csapat vonul keresztül, nem törődve a hely szokásaival, és nem is hajlandó figyelembe venni ennek a területnek az önállóságát, akkor lennie kell valamely, a hely szelleménél erősebb akaratnak, amely esetleg épp oly riasztó lehet, mint újdonságával pezsdítő. Csak lassan tudtam követni a szertelenül ide-oda cserkésző társaságot, mintha már vitorláikból kifogták volna szelet, és most megengedték maguknak, hogy időnként szétszéledjenek. Szerencsére az időjárás nagyon kellemes volt, már-már nyárias, a mélyebben fekvő területek felől meleg szellő fújdogált, a répalevelek a legmélyebb zöldjükkal élénkítették a kopár mezőt. Vonulásuk iránya egyértelmű volt, a földek közötti bokrok, erdőszegélyek felé meneteltek, minden bokor jó alkalmat kínált számukra, hogy néhány percig ott időzzenek. Szerettem volna némelyikükkel beszédbe elegyedni, ezért mindig egy-egy távolabbi figurát választottam ki, aki látható célja felé haladván nem volt egészen figyelmes a settenkedő idegenre. Ha csoportok után koslattam, néhány száz méterre tőlem egyszer csak szétrebentek. És követhetlenné váltak. Csak a tekintetemmel voltam képes egyben tartani őket, mert amíg a csoportos mozgásuk még követhető volt, elszakadva egymástól, mint az ürgék iramodtak a láthatatlan rejtekeik felé. Mivel nem voltam hatóság, egyenruhát sem viseltem, nem értettem pontosan, mi is ennek az irracionális és rendellenes kiszámíthatatlanságnak az értelme. Olyan pusztai madaraknak tűntek számomra, akik a fészükük védelme érdekében képesek minden cselvetésre. Hogy mit is ragadhatnak el tőlük ez nem volt világos számomra, és csak cselekvésük racionális értelmét szerettem volna tisztázni. Mert semmiképpen nem gondoltam, hogy megijedtek volna a közelségemtől, csupán le szerettek volna rázni, érdektelen voltam

számukra, és mégis fölöslegesen tolakodó. Itt azonban valójában ők maguk jelölték ki az utakat, és én, a kíváncsi ember csak annyit voltam képes megérteni ebből, hogy ők nem a követésem irányát tekintik meghatározónak, csupán a céltalanságomtól félnék. Amikor rávilágítok a saját céltalanságukra, hirtelen kiugranak az árkaikból, előbújnak a bozótokból, és határozottan valamiféle állami tisztviselőt sejtenek bennem. Olyan esztelen sebességgel rohanunk egymás mellett, hogy jószerivel nem is értem a szavaikat. Ők, egyynári postásként megtagadták a küldemények kézbesítését, hiszen sem a falvakat nem ismerik, sem az utcákat, nem beszélve a címzettekről. Amikor az egyik gödörben rávetem magam egy ilyen alakra, és még részletesebb vallomást szeretnék kicsikarni belőle, kiderül, hogy ökölcsapásaim alatt a répa-földi kalauz ábrázatát püfölöm, hiszen kit is érnék utol, mint egy nálam lassabbat és nálamnál kiszolgáltatottabbat. Megköszöni, hogy egyynári postásnak néztem, ugyanakkor a legkomolyabban megkér, hogy mutassam fel a jegyemet, mint illetékességem egyetlen bizonyítékát. Ekkor érzem úgy, hogy nem egy zsákban utazunk, az én kezem meg van kötve, az egész életemben elszenvedett minden tragédia és gáncs akadályozza, hogy utolérjem őket. Ők pedig a felém való közeledésemben is egyre csak távolodnak. Mindenütt ott vannak, és ez jó érzéssel tölt el. Valójában azt gondolom, hogy az emberi gondoskodás nem ér véget a kétségbeesésnél, valamivel tovább tart. Szinte évekig vándorolhatnék, hogy utolérjem őket, de vannak sérült ámokfutók is közöttük, akik egyszerűen belerohannak egy-egy fába, és aztán kénytelenek a haláluk előtt még vallomásokot tenni. Nem gondolom, hogy üldözőként sebezhetlenebb lennék náluk, lényegében egyenlő eséllyel indulunk neki, szerencse dolga, hogy ki miként is végzi. Amikor a földre szorítom a fejét egy efféle nyári postásnak, és ő ténylegesen az életéért könyörög, azt gondolja, hogy én nagyobb hatalom vagyok nála, és a legkészségesebben fejt ki a tevékenységére vonatkozó vallomásait, meglepődöm, hogy a véleménye mennyire semmitmondó. A táskája teli levelekkel, amelyek a legkülönfélébb tárgyban íródtak. Ezeket szerette volna elásni a bokrok aljában, miközben tudom, hogy semmi köze nincs ezekhez a levelekhez. Olyan távolról, a megszszeségből íródtak ezek, hogy még csak elképzelni sem vagyok képes a feladójuk érzelmeit, a címzettek személyiségét.

Nyitogatom a borítékokat, de nem jutok közelebb az emberekhez, semmit sem érzek, mintha sematikus fogalmazványok lennének, sok bizonytalan érzelem, megerősítésre váró kétség, de úgyszólván semmi bizonyosság. Több tucat levelet bontogat ki még Szoprán Auguszt, elképed a levélírók naivságán, nem képzei, hogy az élet dolgai rendben lennének, úgy gondolja, hogy az országa szétesett diribdarabokra, s most ezek a bomlott lelkek lázadoznak az igazságuk tudatában, s némiképpen olyan harcokról, véres küzdelmekről számolnak be, amelyeknek nyoma sincs ezen a békés tájékon. Semmi sincs úgy, mintha úgy lenne, ugyanakkor minden vele is megtörtént esemény alátámasztja a dolgok tökéletes irracionálisát. Már nem tekintem az egyynári

postásokat ellenségeimnek, írja a feljegyzéseiben Szoprán Augustzt. Mindenki a lehetőségei szerint tagadja mindazt, ami még ehhez a valóságnak mondott üzekedés falára ragasztja. A gondolatai sokkal sekélyesebbek, mint az általa olvasott levelekben kifejtett észrevételek. Ezek az egyszeri megfontolások úgy suhannak keresztül az agyán, hogy már a következő pillanatban semmivé válnak. Az értelem itt egy nagyon véletlen konstelláció, a csillagok és bolygók egyszeri, véletlen együttállása, amelyből nem vonható le semmiféle következtetés. Ha elgondolja, naponta ezernél is több elemzendő jelenséget próbál az emlékezetébe vésni, ám ez ma már nem megoldható számára, úgy úsznak az agyán keresztül ezek a megfigyelések, mint az égbolton a különböző alakú felhők.

Az egynyári postás táskájában turkál, a kiöntött levelek között lapozgat Szoprán Augustzt, miközben azt látja, hogy a maga alá gyúrt arcon tollak nőnek, mint egy bagolynak vagy kakasnak. Nagyon különös, gondolja, egy tollakkal benőtt emberi arc. Amit sosem figyelt meg, az a tollak geometriája, ahogy a szem körül, a fejről lefelé és a száj vonalában ékeskednek ezek a kicsinyke tollseprők. A madárcarc szép, gondolja, az emberi arc tollakkal fedve iszonyú. Csőrnek azonban semmi nyoma sincs.

Amikor az egynyári postás teteme mellé lefeküdt, nem a rémület és szégyen ülte meg a lelkét, holott ez volt az első gyilkossága, a közben túzokká változott áldozata még holtában is fenségesnek mutatkozott, valóban fejlődmi madárrá lett az üregek rejtekébe levelek százait gyömöszölő postás. Mellé feküdt szorosan, hogy érezze a tollak melegséget, és ő valamiként kifejezze együttérzését, bár a valóságban egy futkározó emberpatkányt ütött agyon, ám valamilyen mitológiai csoda révén ez a lény egy gyönyörű madárrá változott holtában. Ezeket az átváltozásokat a hétköznapi emberek nem érthetik, azt gondolják, hogy minden létező azonos önmagával, de komoly üzenetként fogadta, és még a saját lényét is ekképpen volt képes értelmezni. Nem tudta pontosan, mivé is fog változni holtában, mert abban biztos volt, hogy nem önéletíróként fognak róla megemlékezni, hiszen egy jól szabott én-íráshoz megfelelő gazdagságú, eseményekkel teli élet is szükségeltetik, ám ennek a nyomait képtelen volt eddigi életében beazonosítani.

Amikor álomba szenderült a madár még mindig meleg testén fekve, egyszer csak csöndes, távoli vonatzakatolást hallott. Olyan mélyről otthonosak voltak ezek a hangok, mint gyermekkorának reggeli ébredései, amikor az anyja kávéfőzött, tejet melegített, kenyeret szelt, behozta a spájzból a vaját és a mézet, kikészítette egy lavórban a reggeli tisztálkodáshoz a sparhelten megmelegített vizet, még előtte apja mozdulatait hallotta az udvarról, ahogy gyújtóst vág, és apróbb fahasábokat készít a konyhába. De a legtisztábban a vonatok csendes zakatolását hallotta, egy teljesen megtisztult világ zenéjét, amely az embert mindig a felszakadó távolságokra figyelmeztette, arra, hogy nemcsak ebben a kötelmekkel teli világban léteznek az emberek, hanem a nagyobb távolságokban is ugyanilyen ütemben zajlik az élet. A vonat hangja

egyre édesebbé, egyre bensőségebbé vált. Ilyenkor érzik az utazók, hogy megszabadulnak az otthoni sürgető tevékenységeiktől, felszakadnak azok a kötelékek, amelyek őket a boldog hazugságokkal teli belterjes mikrovilág tevékeny szereplőivé avatták. Ha nem hallhatja az ember ezeknek a távoli pusztákon rohanó vonatoknak a hangját, ha nem érzékeli a repülőök tökéletesen abszurd zúgását a levegőben, akkor minden kétesnek gondolt nagyobb reménysége benne reked. Akkor megzuhan, mint egy márványból faragott tollpihe. Akkor a gondolatai belesavanyodnak az agyába, mint az ezen a tájon nagy szeretettel készített savanyú káposzta, kovászos uborka. Szerette volna, ha tisztán hallja a vonatok zakatolását, mert ez azt jelentette volna a számára, hogy némileg túlért magán, már nemcsak a saját ürességében hanykolódik, de hallomásai révén a mások számára is kikutatható létezéssel bír.

A vonatok csöndesen siklanak az éjben, kifeszített vitorláik dagadnak, a füst jótékony és puha, az utasok beleálmodják magukat a távolságokba. Nincs semmi nehézség, nincs semmi felébredés utáni bűnös káprázat, az utasok álmát széleseben nyeli el a távolság mámora. Ha ezek az álmok az ébredéshez és az elalváshoz képest ténylegesen megfoghatóan más valóságot ajándékoznak az utazóknak, akkor ez a képzet örökké eleven lesz. Mert a megtett utak nem önmagukban érvényesek, éppen ellenkezőleg, a felismerés folyamata teszi őket képessé arra, hogy most már más nyelven szólaljanak meg, más dolgok iránt érezzenek legyőzhetetlen rajongást.

Holtában halt meg, lép elő a répaföldi kalauz a túzokon fekvő Szoprán Auguszt teteméhez. A madár felijed, és izmos lábaival erőteljes vágtaba kezd, míg hősünk úgy fekszik a bokor alján, mint egy kivérzett sivatagi vándor. Sötét gondolatai ágyazzák puhává majdani koporsóját. A kalauz sejtette, hogy ekkora akaratot nem lehet sértetlenül beszuszakolni egy ennyire kicsi színpadra. Nagyobb lélek volt, mondja ki hangosan, mint egy répaföldi vándor, talán még földmérő is lehetett volna belőle, vagy akár pénztáros valamilyik állomáson. A telefonján jelenti a szomorú eseményt a feljebbvalóinak. A főtiszt kissé megnyugvással veszi tudomásul a száraz tényt. Elég sokat kaskadott ez az alak a répaföldön, és sejtései szerint még egyéb elintézni való dolgai is lehettek. De ez mindenkire ugyanúgy elmondható, azon kívül megköszöni a kalauz pontos jelentéseit, egyben fel is függeszti állásából, hiszen a nevezett személyen kívül már nem valószínű, hogy valaki is háborgatná ezt a maga zártságában elcsendesült vidéket. Majd kap egy jegyet egy távoli vidékre, ne aggódjék, az érdemei szerint járunk el. Ugyanakkor megkérdi, hogy a halott esetleg nem hagyott-e maga után valamiféle emlékiratot, amelyet a temetésen majd elmondanak helyette. Nézegeti a térképet, hogy hova is lehetne elföldelni. Úgy gondolja, hogy a Kancapatak utáni ötödik állomás sínek közötti területét most temetőként működtető állomásfőnök-ikrek egyike szívesen ad sírhelyet a halottnak a talpfák alatt. Robogjanak csak a halottak a föld alatt, mintha élnének. Még mintha kimondaná az állomás nevét is, de ebből a répaföldi kalauz már keveset ért. Hiába is kérdez többször

vissza, egyszer Penészsarjnak, másodszor Enyészpajzsnak érti, de mivel soha nem hallott még efféléket, meggyőződése, hogy a répaföld lesz az utazó sírhelye.

A halottkém csak késő éjjel érkezik, és mivel vak, a répaföldi kalauznak nagyon figyelnie kell, hogy el ne vétse a lámpását, ahogy a falu irányából a répaföldön imbolyog. Ő közben kicsomagolja az elemőzsiás batyuját, és elfogyasztja a szokásos szalonnáját, elgondolkodva járhatja szemét a sötét pusztaságban. Majdnem minden itt történt meg velem, ami az életében fontos volt, holott nem nagyon történt igazából semmi. Rossz idők jártak erre, és alig is emlékezik már a gőzösök átható illatára, a fékek, a kerekek csikorgására, majd ötven éve nem hallott mozdonyfütyöt, és ez teljes keserűséggel tölti el a lelkét ezen az utolsó éjszakán. Mintha az egész fiatalosága füstbe ment volna, és még az életrajzát sem sikerült megírni, bármilyen jól haladt is vele, mindig akadt egy állomásfőnök, aki egyszerűen kilopta a batyujából a már kész részleteket. Ha valamilyen büszkeséget érzett most, az a halott maga volt, aki élettelenül hevert a bokor alján, s akit az utolsó hónapjaiban többször is megleckéztetett, sikerült ezáltal fenntartania, gyakorolnia a tekintélyét és a hivatását. Bár heves nélkülözései, az otthonosság iránti vágyakozása mindig elgondolkodtatták. A főnökei is ezek alapján ítélték meg a tevékenységét, s ha valami fontos dolog volt az életében, semmi másra nem gondolhatott, mint a magát Szoprán Augusztinak nevező személyre, aki ugyancsak megpróbálta többször is megbolygatni a pusztaság nyugalmát. Izgékony volt és szertelen, mint aki nem törődik bele, hogy eljárt felette az idő, többször is megpróbálta kijátszani a répaföld rendjét. Emlékszik az első találkozásukra, amikor valószínűleg utazni akart, felszállni egy vonatra, nem véve tudomást arról a szikár tényről, hogy itt már évtizedek óta nem járnak vonatok.

Fájdalom és az emlékek szemébe könnyet csaló szertelensége uralta el a képzeletét. Mintha egy kihalt fának az ágait leste volna évtizedeken keresztül, hogy a törzsben rekedt rügyek megmozdulnak majd egy tavaszon, és a hosszú kitarása elnyeri jutalmát. Jobb lett volna, vallja be magának, ha nem a naiv utasok szándékainak kifigurázása, hanem lehetőleg a minél igényesebb kielégítése adatott volna meg neki. Ha betévedt néha a faluba, és ellenérzéseit legyőzve beült a kocsmába, egyből a vasútról kérdezték, emlékeket idéztek fel, gyöttrő kíváncsisággal faggatták, hogy nem lehetséges-e, esetlegesen nem hallott olyan híreket, amelyek szerint, ha nem is a közeli jövőben, de talán még az életükben megérkezik újra egy szerelvény, és ők elindulhatnak a régóta vágyott messzeségbe, felkereshetik újra a rég eltűnt, távolba tévedt kedveseiket. Ő ilyen alkalmakkor úgy nézett rájuk, mint a saját házának kapujára, amely mögött nem állt már a háza, csak egy fakeret volt, amelyhez a szolgálat után megtért, hogy azon be- és kilépve újra csak szolgálatba induljon a répaföldre. Az idősebbek a kocsmasztalánál ülve esténként többször is csöndet parancsoltak, felemelt ujjukkal jelezték, hogy most kellene átrognia a falu állomásán a hat-húszasnak, később a nyolc-ötösnek,

éjfél előtt pedig a Serédy-expressznek. Mivel azonban nem hallottak semmit, tovább itták a söreiket, hozzáfűzve, hogy talán csak néhány percet késik. Még annyi év után is képtelenek voltak elfeledni ezt a jótékony bizonyosságot, hogy a messzeségek homályából ide ér egy ismeretlen szerelvény, amely, ha nem is áll meg a falusi állomáson, de idegeneket utaztat, hogy a távolságok legyőzhetőek, és mindenki felszállhat a helyközi vonatokra, amelyeknek a belseje annyi otthonossággal csalogatta az utasokat, hogy meggondolás nélkül felszálltak volna bármelyik szerelvényre, meg sem kérdezve, hogy mi is a célállomás. A kalauz álmatagon hallgatta ezeket a csodára várakozó meséket, mintha legalábbis a trójai háború történetét mesélték volna el neki minden egyes alkalommal.

Azon estén azonban, amikor a halottkémét várta, meséli a kocsmában, és jó sokat kellett várnia, már-már belepusztult a várakozásba, hirtelen egész közel hozzá világosan hallotta, hogy egy mozdony közelít, és fényszórói egészen messze bevilágították a répaföldet, hihetetlenül valóságosnak tűnt a jelenség. Már úgy képzelte, hogy a vasutasság eszméje hirtelen újra szárba szökkent benne. Egy pillanatra sem gondolta, hogy mindez ármányos halomás, és ezt megerősítette a nemsokára odaérkező halottkém is. Nem csak hogy hallotta, de látta is a vonat fényeit, az elsuhanó ablakok mögött üldögélő utasok alakjait. Nemcsak ő, bizonygatta a kalauz, hanem a halottkém is hasonló földöntúli jelenségekről számolt be. Percekig, de lehet, hogy órákig nem tudtak megszólalni, csak könnyek között ölelgették egymást. Mire észhez tértek, vagyis nekiláttak az elhunyt csavargó tetemét felkutatni, már a lassan szürkülő pirkadatban nem találtak semmit. A halott nyomtalanul eltűnt. Felszívódott.

És ekkor kezdődött a falu újkori története, hiszen nemcsak a répaföldön, de a faluban is felébredtek az emberek az évek óta fülük hallását megzavaró, sokáig hiányzó hangra. Majdnem mindenki ébren volt ezen az estén, és egymást győzködve bizonygatták, hogy a répaföldön teljes bizonyossággal átment egy vonat. A falu főterén, később a kocsmáros által megnyitott ivóban gyűltek össze, és hajnal felé megjelent a kalauz, a látását néhány percre visszanyerő halottkémrel, amely személyek még nagyobb bizonyossággal állították, hogy a falu határában ezen az éjszakán valóban áthaladt egy vonat. Olyan izgalom és pánik tört ki a lakosok között, hogy a következő két napban el sem hagyták a kocsmát, egyfolytában beszélgették a később már holtra fáradt szemtanúkat, és az a csoda is megtörtént, hogy a következő napon, pontosan hat-húszkor újra meghallották a vonat kerekeinek fülük számára annyira édes muzsikáját. Most azonban megállt a szerelvény, és éppen Kanca-patak állomáson, és hallották a mozdony sípjának éles füttyögését, amint szétkürtöli a répaföldön: Íme, megjöttem, itt vagyok újra, nem veszem el, csak más vidékeket jártam be, hagytam, hogy más népek is elfecséreljék életük érdekesebb felét haszontalan utazásokkal. Mostantól ti is álmodozhatok, készülhettek, tervezhettek, újra megnyílt számotokra a világ ismeretlen

tágassága. Készüljétek, lelkecskéim, szedjétek elő a sifonokba rejtett bőröndjeiteket, a padláson porosodó hatalmas utazóládáitokat, csinosítsátok magatokat, vegyétek elő a naftalinba ágyazott legelegánsabb kosztümjeiteket, kényelmes öltönyeiteket, amelyek sem nem szűkösek, sem pedig nem lötyögősek, pontosan visszavarázsolják a távolságok egykori szerelmeseit, üljétek csak belém, mint egy világokon átrobogó csónakba, amely majd elvisz benneteket a legtávolabbi vidékekre is, és kiszakít titeket a halaszthatatlannak képzelt jelenetekből, és feltöri a káprázatok mélabúját, jeleket ad, és segíti az eligazodást éleetek kóros rengetegében. Így beszélt hozzájuk a mozdony sípja, és ők mindegyik szavát jól értették.